

Skogsjuridik

Kretshandledning

Naturskyddsföreningen

Ge oss kraft att förändra
PG 90 1909-2

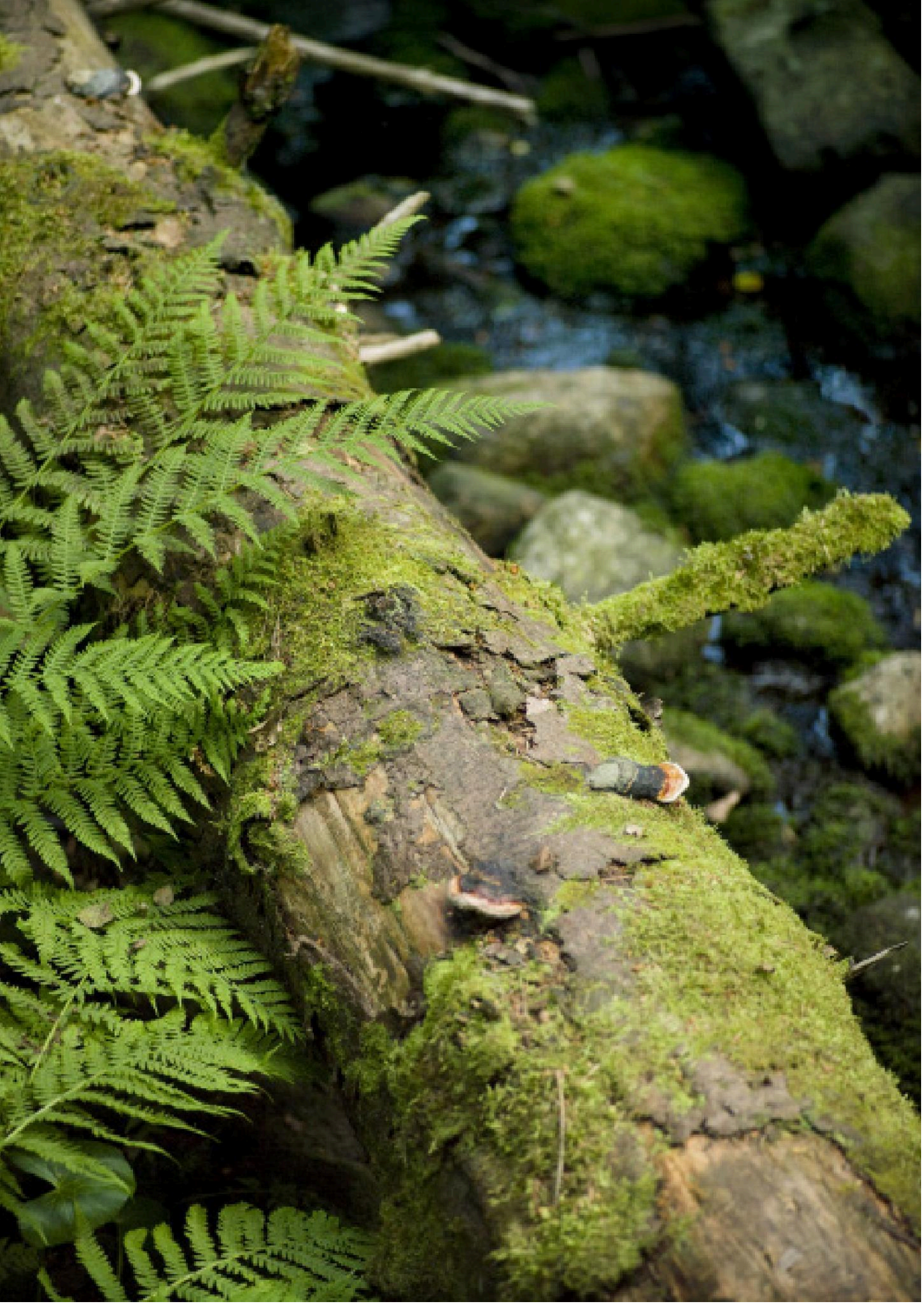
Innehåll

Förord	5
1. Vad är problemet? Förstörelse av ovärderliga naturskogar	6
1.1 Miljömål "levande skogar"	8
2. Hur kan jag göra något åt det?	10
3. Vad säger lagen? Reglering av skog	12
3.1 Viktiga lagar, förordningar och direktiv	13
3.1.1 EU:s naturvårdsdirektiv	13
3.1.2 Miljöbalken	13
3.1.3 Artskyddsförordningen	13
3.1.4 Skogsvårdslagen och skogsvårdsförordningen	13
3.2 Miljöbalken gäller parallellt med skogsvårdslagen	14
4. När någon vill vidta en skogsbruksåtgärd: regler om vad de måste göra	15
4.1 Avverkningsanmälningar	16
4.2 Tillsyn över skogsbruket	17
4.3 Skogsstyrelsens handläggning av avverkningsanmälningar	17
4.3.1 Särskilt om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken	17
Sexveckorsregeln för samråd	18
4.3.2 Skogsstyrelsens förelägganden, förbud och så kallade nollbeslut	19
4.4 Tillstånd till avverkning	19
4.4.1 Avverkning av fjällnära skog	19
4.4.2 Avverkning av ädellövsskog	21
4.4.3 Avverkningar som påverkar Natura 2000-områden	21
5. Miljöhänsyn som den som vill vidta en skogsbruksåtgärd måste ta: regler om skogsskydd	22
5.1 Allmänna hänsynsregler - 2 kap. miljöbalken	23
5.2 Artskydd	23
5.2.1 Artskyddsförordningens förbud	23
5.2.1.1 Skydd av vissa djurarter	23
5.2.1.2 Skydd av fåglar	24
5.2.1.3 Skydd av vissa växtarter	24
5.2.2 Artskyddsdispens	24
5.3 Områdesskydd	24
5.3.1 Natura 2000-områden	24
5.3.2 Naturreservat	25
5.4 Vissa beslut om miljöhänsyn i skogen begränsas av den så kallade toleransnivån	25
6. Vad kan göras om en skogsbruksåtgärd är mot reglerna?	27
6.1 Miljöorganisationers talerätt	28

6.1.1 Överklaga efter avverkningsanmälan	28	
6.1.2 Överklaga Skogsstyrelsens tillstånd till avverkning i fjällnära skog och ädellövskog		29
6.1.3 Överklaga länsstyrelsens tillstånd till skogsbruk inom Natura 2000-områden, och Länsstyrelsens beslut om upphävande av eller dispens inom naturreservat		29
6.1.4 Överklaga länsstyrelsens beslut om artskyddsdispenser	29	
6.2 Att överklaga: Hur gör en?	29	
6.2.1 Vad ska Naturskyddsföreningen överklaga?	29	
6.2.2 Innan överklagande: skaffa er kunskap om den aktuella skogen och om planerade skogsbruksåtgärder		30
6.2.3 Innan överklaganden: begär något av den aktuella myndigheten	30	
6.2.4 Utformning av överklagande	31	

Referenser		33
------------	--	----

Januari 2025. Kretshandledning skogsjuridik version 2
 Omslagsfoto: Malin Sahlin
 Fotografer: Malin Sahlin, Sebastian Kirppu, Hans Sundström
 Författare: Charloth Johansson Rydstedt, Ida Edling
 Illustrationer: Oscar Alarik
 Layout: Anki Bergström
 ISBN: 978-91-558-0218-9

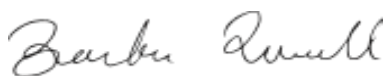
Förord

Sveriges skogar förlorar i allt snabbare takt sin egenart och sin variationsrikedom av arter och växtsamhällen. Även om det fortfarande finns stora sammanhängande naturskogsområden kvar i nordvästra Sverige, upplever många av oss hur de sista skärvorna av gammal skog som vi hoppades skulle finnas kvar i vår närhet försvinner. Avverkning efter avverkning. ArtDatabankens rödlista från 2020 talar sitt tydliga språk; avverkningar är den faktor som har störst negativ påverkan på de rödlistade skogslevande arterna.¹ Miljömålet Levande skogar kommer inte att nås enligt

Skogsstyrelsens utvärdering som konstaterar att utvecklingen för miljön i skogen är negativ.²

Det står alltmer klart att ambitionsnivån måste höjas och att själva formerna för skogsbruket måste förändras. Skogsbruket har länge varit en sluten verkstad, med små möjligheter för miljöorganisationer att påverka praxis. På senare år har dock miljöorganisationer vunnit mark genom överklaganden av skogsbruksärenden.

Det har skett en snabb utveckling inom den juridik som kallas talerätt, och öppningarna för att driva mål om bristande hänsyn till naturvårdens intressen till domstol ökar. Det är en effektiv väg som kan leda till snabba förbättringar inom ramen för dagens skogspolitik. Men det är också en väg som kräver betydande mått av omdöme och uthållighet, men den kan visa sig vara nog så viktig när stora naturvårdsvärden håller på att gå om intet. Vi hoppas att den här skriften kan hjälpa till att välja rätt och vägleda genom en ibland svårförståelig juridik.

Beatrice Rindevall
Ordförande, Naturskyddsföreningen

Vad är problemet?

Förstörelse av ovärderliga naturskogar

1

Nästan 70 procent av Sveriges yta består av skogsmark.³ Det är mer än dubbelt så mycket som genomsnittet sett till hela planeten. Mycket talar därför för att vi borde ha gott om plats för variation och artrikedom. Inom de enorma områden det handlar om kan man tycka att det borde finnas utrymme för såväl naturvård och friluftsliv som för ett hållbart skogsbruk.

Vår natur har dock omvandlats i grunden av det skogsbruk som bedrivs idag, vilket har lett till att skogsekosystemen befinner sig i slutfasen av en total ekologisk landskapsomvandling. Skogens biologiska mångfald befinner sig i kris. De senaste 30 åren har skogspolitiken vilat på devisen "frihet under ansvar". Tanken är att skogs- och miljöpolitiska mål i stor utsträckning ska kunna

nås på frivillig väg. Med detta menas att den som brukar skogen inte bara ska visa den hänsyn som lagstiftningen kräver utan även förväntas ta ansvar för skogens värden utöver den lagstadgade nivån, det så kallade sektorsansvaret. I linje med principen om sektorsansvaret är det sektorn själv, som en naturligt integrerad del i verksamheten, ska ansvara för att åtgärda den negativa miljöpåverkan som sektorns verksamheter har lett till – och leder till.

Naturskog. Foto Sebastian Kirppu

De rättsliga kraven på hänsyn, det vill säga den hänsyn som ska visas i samband med att skogen brukas, är idag lågt satta i förhållande till miljökvalitetsmålen och de naturvårdsbiologiska behoven. Motsvarande krav på hänsyn till skogens sociala värden saknas i stort sett helt.

Naturvårdsarbetet har förbättrats i många avseenden sedan dagens skogspolitik infördes 1993. Trots det innebär dagens skogsbruk att naturliga skogsekosystem fortsätter att avvecklas till förmån för odlingar av gran och tall, vilka väsentligt skiljer sig från naturskogarnas variationsrikedom. Det intensiva skogsbruk som bedrivs idag har medfört ett starkt fragmenterat skogslandskap. Dessutom domineras åldersfördelningen i skogen av produktionsskog i unga åldersklasser som till större delen inte är gammal nog att avverkas. Därtill bidrar befintliga samt nyanlagda skogsbilvägar till ytterligare fragmentering av livsmiljöer i skogslandskapet. Sverige når inte de politiskt beslutade miljö kvalitetsmålen och inte heller flera av de internationella åtagandena som rör skog. Det skogsbruk som bedrivs i Sverige idag är helt enkelt inte hållbart.⁴

1.1 Miljömålet "Levande skogar"

Ett av Sveriges miljö kvalitetsmål är "Levande skogar" vilket definieras enligt följande.

"Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas."⁵

Till detta miljömål har regeringen fastställt nio preciseringar som anger vilket miljö tillstånd som ska råda när målet är nått.⁶ En av preciseringarna innebär att hotade arter ska ha återhämtat sig och livsmiljöer återställts i värdefulla skogar.⁷ Artdatabanken SLU har i uppdrag att sammanställa en nationell rödlista, vilket är en sammanställning över enskilda arters utdöenderisk. Rödlistan från 2020 innehåller status för drygt 10 000 skogslevande arter (för vilka skogen är "viktig" eller "utnyttjas" av arten i fråga) och ca 2 434 av dessa arter har klassificerats som rödlistade. För 2 041 av de rödlistade arterna är skog en viktig livsmiljö. Drygt 50 procent av alla rödlistade arter förekommer i skogen.⁸ Flera av de

centrala områdena för "Levande skogar" visar på ett otillfredsställande resultat vad gäller tillståndet i miljön. Minskande och fragmenterade livsmiljöer samt minskande och/eller små populationer hos ett antal arter är ett stort problem för att nå målet om att bevara biologisk mångfald. Med anledning av trakthyggesbruket har svårspredda arter som är beroende av lång skoglig kontinuitet eller en komplex vegetationsstruktur missgynnats och flera av dem är därför hotade i dagens skogslandskap. Arealen tillgänglig livsmiljö minskar allteftersom sådana områden slutavverkas.

Ett antal åtgärder behöver vidtas för att komma närmare målet, bland annat förbättrad miljö hänsyn vid skogsbruksåtgärder, en ökad areal som brukas med naturnära skogsbruk, ett långsiktigt bevarande av skogar med höga naturvärden, en ökning av naturvårdande skötsel i förhållande till de behov som finns samt ett utvecklat landskapsperspektiv på markanvändningen i skogen. I syfte att bibehålla biologisk mångfald är det viktigt att bevara skyddsvärda skogar.

Det är en förutsättning för effektiv naturvård att både skogsbruket och ansvariga myndigheter vet var områden med höga naturvärden finns. De största och mest avgörande hindren för miljö kvalitetsmålet "Levande skogar" är minskade och fragmenterade livsmiljöer, minskade och/eller små populationer hos ett antal hotade arter samt bristande kunskap om förekomsten av biologiskt värdefulla områden i skogslandskapet, till exempel nyckelbiotoper.⁹

Dagens skogsbruk är en av de främsta orsakerna till förlusterna av biologisk mångfald i skogen.
Foto: Hans Sundström

Hur kan jag göra något åt det?

2

Vad säger lagen? Reglering av skog

3

3.1 Viktiga lagar, förordningar och direktiv

3.1.1 EU:s

naturvårdsdirektiv

EU har antagit art- och habitatdirektivet¹⁰ och fågeldirektivet¹¹ för att skydda arter och bevara biologisk mångfald. Det huvudsakliga syftet med direktiven är att säkerställa en tillfredsställande biologisk mångfald inom gemenskapen genom att förbättra arters livsvillkor.¹²

Genomförandet av naturvårdsdirektiven har i Sverige i första hand skett genom införandet av artskyddsförordningen.¹³

3.1.2

Miljöbalken

Miljöbalken är en svensk lag som reglerar olika miljörelaterade områden, till exempel områdesskydd (7 kap.) och artskydd (8 kap.).¹⁴ Miljöbalken ska tillämpas så att människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter; värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas; den biologiska mångfalden bevaras; mark, vatten och fysisk miljö i övrigt

används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas; och återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås.¹⁵

Reglerna i miljöbalken syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl.¹⁶

3.1.3 Artskyddsförordningen

Artskyddsförordningen beskriver vilka arter som är fridlysta, och vilka former av påverkan de är skyddade från. Fridlysta arter finns i bilaga 1 till artskyddsförordningen och är markerade med N eller n. Utöver dessa är alla vilda fåglar fridlysta enligt fågeldirektivet. I bilaga 2 finns de arter som är fridlysta på nationell nivå.¹⁷

Artskyddsförordningen ska ses som en precisering av miljöbalkens allmänna hänsynsregler (se avsnitt 5.1), vilket innebär att myndigheter som prövar om en skogsbruksåtgärd¹⁸ ska tillåtas måste bedöma hur fridlysta arter påverkas av den planerade åtgärden.¹⁹

3.1.4 Skogsvårdslagen och

skogsvårdsförordningen Skogsvårdslagen och skogsvårdsförordningen innehåller också bestämmelser som reglerar skogsbruk.²⁰

Skogsvårdslagen säger att skogen är en nationell tillgång och en förnybar resurs som ska skötas så att den uthålligt ger en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls. Vid skötseln ska hänsyn tas även till andra allmänna intressen.²¹ Begreppet skogsskötsel omfattar alla de skogliga åtgärder som utförs i ett skogsbestånd, exempelvis röjning, gallring, avverkning och plantering. Skogsskötseln syftar vanligen i första hand till produktion av timmer och massaved.²²

De mer detaljerade reglerna finns i regeringens skogsvårdsförordning och Skogsstyrelsens föreskrifter. Skogsstyrelsen beslutar också om allmänna råd (som inte är rättsligt bindande men vägledande). Dessa brukar publiceras tillsammans i "Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd till Skogsvårdslagen".

3.2 Miljöbalken gäller parallellt med skogsvårdslagen

De allmänna hänsynsreglerna i miljöbalkens andra kapitel gäller parallellt med skogsvårdslagen. Det innebär att olika myndigheter måste ta hänsyn till de allmänna hänsynsreglerna (se avsnitt 5.1) när de prövar olika frågor som

handlar om en skogsbruksåtgärd ska få vidtas eller inte, även när den prövningen sker enligt skogsvårdslagen. De måste som sagt också ta hänsyn till artskyddsförordningens regler om artskydd (se avsnitt 5.2).²³

När någon vill vidta en skogsbruksåtgärd: regler om vad de måste göra

4

4.1

Avverkningsanmälningar

Skogsvårdslagen har ett system som gör det ganska enkelt att avverka skog. Skogsbrukaren behöver inte ansöka om tillstånd, förutom i fjällnära skog- och ädellövskog (se avsnitt 4.4), utan det räcker att "anmäla" att en vill avverka eller utföra andra skogsbruksåtgärder. Idag lämnas över 60 000 avverkningsanmälningar in till Skogsstyrelsen varje år.²⁴

En skogsägare ska underrätta Skogsstyrelsen om vad hen avser att göra på sin mark ifråga om:

- Avverkning och uttag av skogsbränsle.
- Dikning i samband med avverkning som inte kräver tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken.
- Vad hen avser att göra för att till- godose naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen i samband med avverkning.

- Vad hen avser att göra för att till- godose rennäringens intressen i samband med avverkning inom renskötselns året-runt-marker.
- Vad hen avser att göra för att trygga återväxten av skogen.²⁵

Anmälan om avverkning, uttag av skogsbränsle och skyddsdikning ska göras till Skogsstyrelsen och avverkning får ske tidigast sex veckor efter att anmälan gjorts (sexveckorsregeln).²⁶ Det innebär att om någon som vill avverka en skog inte hör något från Skogsstyrelsen inom sex veckor från att de avverkningsanmält skogen, kan de i regel påbörja avverkningen (se dock avsnitt 4.3 om egen risk). Avverkningsanmälan är giltig i fem år från den dag den kom in till Skogsstyrelsen. Efter giltighetstidens utgång får någon annan åtgärd än avverkning av skärm- och fröträd inte ske utan att en ny anmälan lämnas in.²⁷ Anmälan om avverkning och uttag av skogsbränsle ska bland annat innehålla uppgifter om fastighetsägare, den berörda fastighetens beteckning och en karta eller

kartskiss som visar området som omfattas av anmälan.²⁸ Många gör numera detta med hjälp av Skogsstyrelsens webbtjänst.²⁹

En underrättelse om skyddsdikning ska innehålla uppgifter om fastighetsägare och berörd fastighetsbeteckning samt en karta över det område som avses att skyddsdiknas. På kartan ska skyddsdikets utlopp eller avslut markeras.³⁰

Det är skogsägaren själv, eller det ombud som skogsägaren väljer, som ansvarar för att göra en anmälan. En privat markägare (inte skogsbolag) som planerar att avverka avtalar ofta med ett företag eller en skogsägarförening om att företaget eller föreningen ska köpa virket och utföra avverkningen. I avtalet står det i regel att virkesköparen ska agera ombud och ansvara för att göra en avverkningsanmälan till Skogsstyrelsen.³¹

Skogsägaren ska kunna redovisa vilken hänsyn som ska tas till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen i samband med avverkningen.³² Det är dock inte möjligt att ställa högre krav på information än vad som kan krävas utifrån skogsägarens kunskaper på området, men skogsägarna har ett ansvar för att själva skaffa sig de kunskaper som behövs i sammanhanget.³³ Det är Skogsstyrelsens ansvar att komplettera ärendet om informationen i anmälan är bristfällig.³⁴

En skogsägare som har underrättat Skogsstyrelsen om avverkning och uttag av skogsbränsle eller dikning i samband med avverkning ska anses ha gjort anmälan för så kallat 12:6-samråd för den aktuella åtgärden (se mer i

avsnitt 4.3.1).³⁵ Det är en viktig koppling till miljöbalken, där samrådsreglerna finns.

4.2 Tillsyn över skogsbruket

Myndigheternas kontroll av om lagen följs kallas för tillsyn. Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen har ett gemensamt tillsynsansvar för åtgärder och verksamheter i skogen. Skogsstyrelsen ansvarar för tillsynen över skogsbruksåtgärder,³⁶ och har huvudansvaret för att fatta beslut om huruvida skogsbruksåtgärder lever upp till regler om artskydd, som finns i bland annat artskyddsförordningen. Om en skogsbruksåtgärd aktualiserar något av artskyddsförordningens förbud, ansvarar länsstyrelsen för att bestämma om skogsbrukaren ska få en artskyddsdispens (se avsnitt 5.2.2).³⁷ Länsstyrelsen ansvarar för tillsynen över de flesta åtgärder i skogen som inte är skogsbruksåtgärder.³⁸

Skogsstyrelsen har också ansvar för tillsynen av skogsbruksåtgärder som kan påverka miljön i Natura 2000-områden. Men det är Länsstyrelsen som ska pröva en ansökan om tillstånd för sådana skogsbruksåtgärder som kan påverka miljön i ett Natura 2000-område.

4.3 Skogsstyrelsens handläggning av avverkningsanmälningar

När en anmälan kommer in till Skogsstyrelsen registreras och granskas den. Skogsägaren och dennes eventuella ombud får automatiskt en bekräftelse så snart anmälan bedömts vara komplett. Skogsstyrelsen kan begära komplettering om anmälan inte innehåller de uppgifter som krävs enligt lag. Om begärd komplettering inte kommer in kan anmälan av visas och skogsbruksåtgärden förbjudas, vilket även sker i de fall anmälningar lämnas in av andra än skogsmarkens ägare eller behörigt ombud.³⁹

Det första skedet av granskningen av skogsägarens avverkningsanmälan är helt automatiserad, anmälan kontrolleras alltså mot uppgifter om värdefulla skogar och liknande i Skogsstyrelsens datorserverar enligt ett visst system. På det viset sorteras ungefär hälften bort och den återstående hälften granskas manuellt av tjänste- personer på myndigheten.

Om Skogsstyrelsen inte hinner handlägga avverkningsanmälan inom sex veckor från att den kom in, och om de bedömer att det finns behov av att slutföra handläggningen innan skogsbruksåtgärden påbörjas, kan de interimistiskt förbjuda åtgärden tills det att handläggningen avslutas. En markägare som påbörjar en skogsbruksåtgärd när det gått sex veckor, men innan Skogsstyrelsens handläggning är klar, gör det på egen risk.⁴⁰

Anmälningsskyldigheten är central för Skogsstyrelsens arbete med tillsyn, och handläggningen av dessa ärenden, med efterföljande tillsyn, tillhör myndighetens mest omfattande uppgifter. Det är genom anmälan som myndigheten oftast får kännedom om vilka skogsbruksåtgärder som planeras. Skyldigheten ska alltså säkerställa att en effektiv kontrollverksamhet kan utövas både avseende

planerade och utförda avverkningar och vissa andra skogsbruksåtgärder.⁴¹

4.3.1 Särskilt om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken

När en anmälan om avverkning, uttag av skogsbränsle eller skyddsdikning kommer in till Skogsstyrelsen ska myndigheten behandla den som en anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken (så kallade 12:6-samråd).⁴² Det finns också vissa skogsbruksåtgärder som inte behöver avverkningsanmälas, men som ändå behöver anmälas för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.⁴³ Ett exempel på en sådan skogsbruksåtgärd är en gallring som påverkar fridlysta arter eller en avverkning som är mindre än 0,5 hektar.⁴⁴

Trots att det kallas "samråd" så handlar den här bestämmelsen om att myndigheterna i vissa fall kan gå in med ganska hårda krav när någon till exempel vill avverka i värdefulla områden. Bestämmelsen om samråd är därför viktigare än vad det kanske låter.

Sådana verksamheter eller åtgärder som inte omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt miljöbalken ska anmälas för samråd, i de fall de "väsentligt" kan komma att ändra naturmiljön.⁴⁵ Naturvårdsverket har givit allmänna råd om hur detta kriterium ska tolkas: "Vid bedömningen av vad som är en väsentlig ändring av naturmiljön bör beaktas dels områdets karaktär och känslighet, dels åtgärden som sådan och dess inverkan på naturmiljön. I ett område med dokumenterat höga natur- eller kulturmiljövärden eller i ett område som annars är känsligt kan även en förhållandevis liten åtgärd innebära väsentlig ändring av naturmiljön. Påverkan på arter och livsmiljöer bör vägas in i bedömningen av vad som utgör en väsentlig ändring."⁴⁶

Denna bedömning blir mest relevant för kretsar och länsförbund när ni vill argumentera för att en skogsbruksåtgärd som inte behöver avverkningsanmälas men som ska anmälas för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken är otillåten, så som gallringar eller avverkningar som är mindre än 0,5 hektar. Anmälningar om avverkningar, uttag av skogsbränsle och skyddsdikningar ses däremot automatiskt som anmälningar för samråd.⁴⁷

När det handlar om skogsbruksåtgärder ska samrådet anmälas hos tillsyns- myndigheten

Skogsstyrelsen, genom en avverkningsanmälan.⁴⁸ En verksamhet eller åtgärd som ska anmälas för samråd får påbörjas tidigast sex veckor efter att anmälan gjorts, om tillsynsmyndigheten inte medger något annat.⁴⁹

Samrådsplikten anses vara uppfylld från markägarens sida när denne har skickat in en anmälan eller ansökan om avverkning. Bevisbördan för att säkerställa att naturvärden inte går förlorade ligger på markägaren.⁵⁰ Skogsstyrelsen har som ansvar att ärendet blir tillräckligt utrett vad gäller exempelvis naturvärden.⁵¹ I praktiken fungerar detta arbetssätt mycket otillfredsställande. Dels då många markägare saknar kunskap om naturvärden på sina fastigheter, dels då Skogsstyrelsen inte har möjlighet att göra fältbesök på mer än runt 3 procent av alla avverknings- anmälningar som kommer in per år.⁵² Den automatiska granskningen sorterar också bort alltför många värdefulla områden. Eftersom det råder en viss kunskapsbrist om var i landskapet skyddsvärda skogar finns har ideell naturvård en viktig funktion i samband med avverkningsanmälningar, genom att inventera och rapportera höga naturvärden till framför allt Artportalen men även till myndigheter och markägare.⁵³

Sexveckorsregeln för samråd En verksamhet eller åtgärd som ska anmälas för samråd får påbörjas tidigast sex veckor efter det att anmälan gjorts, om tillsynsmyndigheten inte meddelar något annat.⁵⁴ För att en anmälan ska anses vara gjord bör den uppfylla formkraven i 8 § förordningen (1998:904) om anmälan för samråd.

Sexveckorsperioden inleds när en komplett anmälan kommit in till myndigheten. I det fall anmälan har brister bör verksamhetsutövaren meddelas detta samtidigt som tillsynsmyndigheten begär in kompletteringar. För att sexveckorsperioden ska inledas måste verksamhetsutövaren

lämna in de kompletteringar som har begärts. Om tillsynsmyndigheten bedömer att ett förbud eller föreläggande kan bli aktuellt, men inte hinner ta slutlig ställning till detta innan sexveckorsperioden har löpt ut, bör verksamhetsutövaren meddelas detta så att denne kan avgöra om hen ska invänta myndighetens slutliga avgörande. Myndigheten bör dokumentera muntliga besked om att verksamheten får påbörjas i en tjänsteanteckning då det är straffbelagt⁵⁵ att påbörja verksamheten innan sexveckorsperioden har gått ut. Det rekommenderas dock att underrättelser sker skriftligen⁵⁶

4.3.2 Skogsstyrelsens förelägganden, förbud och så kallade nollbeslut

Om en skogsbruksåtgärd innebär en otillåten miljöpåverkan, får Skogsstyrelsen meddela förelägganden och förbud för att se till att bestämmelser i skogsvårdslagen och miljöbalken efterlevs. Skogsstyrelsen får förelägga någon som gjort en avverkningsanmälan att vidta de åtgärder som behövs för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön (till exempel att återställa körskador). Om sådana åtgärder inte är tillräckliga och det är nödvändigt för skyddet av naturmiljön, får myndigheten förbjuda verksamheten.⁵⁷ Det kan exempelvis handla om ett förbud mot avverkning eller att skogsbrukaren vid en avverkning måste lämna kvar områden med mycket höga naturvärden. Om Skogsstyrelsen i sitt tillsynsarbete misstänker

att ett brott har begåtts ska myndigheten anmäla det.⁵⁸

De flesta avverkningsanmälningar som kommer in till Skogsstyrelsen resulterar dock inte i några förelägganden eller förbud gentemot skogsbrukaren. Under år 2023 utfärdade Skogsstyrelsen 965 förelägganden och förbud om miljöhänsyn. Samma år inkom sammanlagt 61 968 ansökningar och anmälningar om föryngringsavverkningar.⁵⁹

Om Skogsstyrelsen inte fattar något beslut om förelägganden och förbud, utan bestämmer sig för att inte göra någonting alls, blir det också ett beslut som kan överklagas (se avsnitt 6.1.1).⁶¹ Ett sådant beslut kallas för ett nollbeslut, och innebär att Skogsstyrelsen inte har tagit ställning till vad ni har begärt, eller att de beslutat att inte göra det ni har begärt. Nollbeslut kan komma till uttryck till exempel genom att Skogsstyrelsen skriver i ett mejl att "myndigheten tagit del av informationen", att "handläggningen pågår", eller att "handläggningen inte är avslutad". (Se mer i avsnitt 6.1.1 och 6.2.3).

4.4 Tillstånd till avverkning

För viss avverkning krävs tillstånd från Skogsstyrelsen. Avverkning av fjällnära skog och ädellövskog är sådan avverkning som kräver

tillstånd.⁶¹ Det finns inte någon minsta omfattning av areal för när tillstånd krävs, utan all avverkning av fjällnära skog och ädellövskog är tillståndspliktig oavsett omfattning (med undantag från röjning och gallring som främjar skogens utveckling).⁶²

4.4.1 Avverkning av fjällnära skog Med fjällnära skog avses skog inom det fjällnära området där skogsbruksåtgärder kan påverka intressen som är av väsentlig betydelse för naturvärden, kulturmiljövärden eller rennäringen eller där det råder särskilda förutsättningar för skogens skötsel.⁶³ De fjällnära skogarna består huvudsakligen av ett stort sammanhängande skogsbälte från Dalarna till Norrbotten. I Skogsstyrelsens förordning (SKSFS 1991:3) om gränserna för fjällnära skog framgår vilka områden som utgör fjällnära skog.

I en ansökan om tillstånd till avverkning av fjällnära skog ska skogsägaren redovisa vad hen avser att göra för att tillgodose naturvårdens, kulturmiljövårdens och rennäringens intressen samt trygga återväxten av skogen.⁶⁴ Om avverkningen är oförenlig med intressen som är av väsentlig betydelse för naturvärden eller kulturmiljövärden får tillstånd inte ges.⁶⁵ I det fall tillstånd till avverkning beviljas ska Skogsstyrelsen besluta om vilken hänsyn som ska tas till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen samt rennäringens intressen. Sådana hänsyn får avse hyggets storlek och förläggning, avverkningsform eller liknande. Villkor som gäller rennäringens intressen får inte avse annat än vad som uppenbart behövs med hänsyn till renskötselrätten.⁶⁶ Ett tillstånd att avverka fjällnära skog är giltigt i fem år.⁶⁷

Inom den fjällnära skogen gäller särskilda regler och tillstånd krävs för att få avverka.

4.4.2 Avverkning av ädellövskog

Det är skogens egenskaper som avgör om den ska klassas som ädellövskog. Avgränsningen görs baserat på andelen lövträd och ädla lövträd.⁶⁸ Med ädla lövträd avses de inhemska trädslagen alm, ask, avenbok, bok, ek, fågelbär, lind och lönn.⁶⁹ Åtgärder i ett bestånd av ädellövskog får inte medföra att beståndet

upphör att vara ädellövskog, om det inte föranleds av detaljplan eller är tillåtet enligt annan lag.⁷⁰ Ett tillstånd att avverka ädellövskog är giltigt i fem år.⁷¹

4.4.3 Avverkningar som påverkar Natura 2000-områden

För att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som på ett betydande sätt kan

påverka miljön i ett Natura 2000-område krävs tillstånd.⁷² Detta gäller även om den aktuella åtgärden inte ska vidtas i själva Natura 2000-området – det kan räcka med att åtgärden vidtas i närheten av Natura 2000-området och därmed riskerar att påverka dess miljö på ett betydande sätt.⁷³ I bedömningen av om en verksamhet eller åtgärd kräver Natura 2000-tillstånd är det relevant att veta vilka naturvärden området har till syfte att skydda: om en åtgärd innebär direkt påverkan på sådana värden är tröskeln för tillståndsplikt låg.⁷⁴ Vilka värden varje Natura 2000-område syftar till att skydda framgår i områdets bevarandeplan, vilken finns hos länsstyrelsen.⁷⁵

Om det är oklart om en skogsbruksåtgärd kan påverka miljön i ett Natura 2000-område, bör försiktighetsprincipen⁷⁶ tillämpas och en tillståndsprövning göras.⁷⁷ I varje Natura 2000-områdes bevarandeplan brukar det finnas exempel på åtgärder som typiskt sett kräver tillstånd.⁷⁸ I tillståndsprövningen ska en specifik miljöbedömning göras, vilket bland annat innebär att den som ansöker om tillståndet måste ta fram en miljökonsekvensbeskrivning.⁷⁹

Det är länsstyrelsen i det län där Natura 2000-området ligger som meddelar tillstånd till skogsbruksåtgärder i Natura 2000-områden.⁸⁰

Miljöhänsyn som den som vill vidta en skogsbruksåtgärd måste ta: regler om skogsskydd

5

5.1 Allmänna hänsynsregler – 2 kapitlet miljöbalken

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som kan medföra skada eller olägenhet för miljön måste beakta hänsynsreglerna i miljöbalkens andra kapitel. Dessa regler gäller även för skogsbruket,⁸¹ även om vissa av dem har haft svårt att få genomslag där.

Hänsynsreglerna i miljöbalkens andra kapitel gäller även den som planerar en verksamhet eller åtgärd som ska anmälas för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Följande bestämmelser är särskilt viktiga när det handlar om en skogsbruksåtgärd som ska anmälas för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken:

Av 2 kap. 1 § miljöbalken framgår bevisbörderegeln - det är verksamhetsutövaren, eller den som vidtar en åtgärd (till exempel markägaren), som ska visa att hänsynsreglerna efterlevs.

Av 2 kap. 2 § miljöbalken framgår kunskapskravet - den som bedriver en verksamhet eller avser att vidta en åtgärd ska ha de kunskaper som krävs för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet. Kunskapskravet gäller fullt ut när en åtgärd ska vidtas i skogen.⁸² Det kan alltså vara bra att påminna mark- ägare och myndigheter om kunskapskravet, ifall markägaren inte

har kännedom om till exempel rödlistade arter och andra värden i ett skogsområde.

2 kap. 3 § miljöbalken ger uttryck för den så kallade försiktighetsprincipen – den innebär att den som bedriver en verksamhet eller avser att vidta en åtgärd ska vidta de försiktighetsmått som krävs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden orsakar skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Det räcker att det finns en risk för sådan skada eller olägenhet för att dessa försiktighetsmått ska vidtas. Dessutom ska alltid bästa tillgängliga teknik användas.

Av 2 kap. 6 § framgår lokaliseringsprincipen – den innebär att den som bedriver en verksamhet eller avser att vidta en åtgärd ska välja en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Hänsynsreglerna i miljöbalken gäller bara i den utsträckning det "inte kan anses orimligt att uppfylla dem" (den så kallade skälighetsregeln).⁸³

5.2 Artskydd

5.2.1 Artskyddsförordningens förbud

5.2.1.1 Skydd av vissa djurarter För de vilt levande djurarter som har markerats med N eller n⁸⁴ i bilaga 1 till artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt fånga eller döda djur, avsiktligt störa djur (särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder), avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen, och att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats. Förbudet gäller alla levnadsstadier hos djuren.⁸⁵ Några exempel som omfattas av detta skydd är alla fladdermusarter, brunbjörn, hasselmus, skogsödla, samt flera arter av grodor, skalbaggar och fjärilar.⁸⁶

Det här skyddet gäller för varje enskild individ av de aktuella djurarterna. Om mänsklig verksamhet såsom skogsbruksåtgärder eller markexploatering stör eller dödar ett djur som tillhör någon av arterna, eller om en berörd arts livsmiljö går förlorad, så är åtgärden förbjuden enligt artikel 12 art- och habitatdirektivet och 4 a § artskyddsförordningen.⁸⁷

Att en påverkan ofta måste vara "avsiktlig" för att vara otillåten innebär inte att de enda skogsbruksåtgärder som är otillåtna är de som utförs i syfte att störa fridlysta arter. Förbuden gäller även för åtgärder, till exempel skogsbruksåtgärder och mark- exploateringar, vilkas syfte uppenbart är ett annat än avsiktlig fångst, dödande eller störning av djurarter eller avsiktlig förstörelse och insamling av ägg.⁸⁸

För de vilt levande kräldjur, groddjur och ryggradslösa djur som anges i bilaga 2 till artskyddsförordningen (om nationell fridlysning) är det förbjudet att i den omfattning som framgår av bilagan döda, skada, fånga eller på annat sätt samla in exemplar, och att ta bort eller skada ägg, rom, larver eller bon.⁸⁹

5.2.1.2 Skydd av fåglar Det är förbjudet att avsiktligt fånga eller döda vilda fåglar, avsiktligt förstöra eller skada vilda fåglars bon eller ägg eller bortföra sådana fåglars bon, samla in vilda fåglars ägg, även om de är tomma, och avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningssperiod, om inte störningen saknar betydelse för att bibehålla eller återupprätta populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå.⁹⁰ Alla fågelarter är skyddade från dessa handlingar.⁹¹

När det gäller förbudet mot att störa fåglar, gäller skyddet inte för varje enskild individ. För att en störning av fåglar ska vara otillåten måste den i stället påverka populationen av fågelarten.⁹² När det gäller förbuden mot att fånga eller döda fåglar och att skada eller förstöra deras bon och ägg, är det inte helt tydligt om det finns ett individskydd eller inte.⁹³ Frågan kommer förmodligen att avgöras av EU-domstolen inom några år.⁹⁴

5.2.1.3 Skydd av vissa växtarter För de växtarter som har markerats med N⁹⁵ i artskyddsförordningens bilaga 1 är det förbjudet att avsiktligt plocka, samla in, skära av, dra upp med rötterna eller förstöra växter i deras naturliga utbrednings- område i naturen. Förbudet gäller alla stadier i växternas biologiska cykel.⁹⁶ Några exempel på arter som omfattas av detta skydd är norna, guckusko och skogsrör.⁹⁷

För de arter av vilt levande kärlväxter, mossor, lavar, svampar och alger som anges i bilaga 2 till artskyddsförordningen är det förbjudet att i den omfattning som framgår av bilagan plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada exemplar av växterna, och att ta bort eller skada frön eller andra delar.⁹⁸ Det är också förbjudet att gräva eller dra upp exemplar av växter med rötterna, och att plocka eller på annat sätt samla in exemplar av växter för försäljning eller andra kommersiella ändamål.⁹⁹ Exempel på växter som är skyddade på detta sätt är knärot och andra orkidéer, grön sköldmossa, långskägg, bombmurkla och doftticka.¹⁰⁰

5.2.2 Artskyddsdispens

I enskilda fall och under vissa specifika förutsättningar får länsstyrelsen meddela dispenser från artskyddsförordningens förbud.¹⁰¹ Det är sällsynt att det finns skäl för att meddela dispens från förbuden för att kunna utföra skogsbruksåtgärder.¹⁰²

När en domstol eller en myndighet tar ställning till om en dispens ska beviljas ska de inte ta hänsyn till markägarens enskilda intresse av pågående markanvändning eller hens möjlighet att få ersättning för att

skog skyddas,¹⁰³ till skillnad från vad som tidigare var fallet.¹⁰⁴

5.3 Områdesskydd

5.3.1 Natura 2000-områden

Tillstånd till avverkning i ett Natura 2000-område får bara lämnas om verksamheten eller åtgärden ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter eller åtgärder inte 1) kan skada den livsmiljö eller de livsmiljöer i området som avses att skyddas, och 2) medför att den art eller de arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området av arten eller arterna.¹⁰⁵ Tillstånd får bara ges om båda kriterierna är uppfyllda.

Trots den regeln kan tillstånd ges om det saknas alternativa lösningar, om verksamheten eller åtgärden måste genomföras av tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse, om de åtgärder vidtas som behövs för att kompensera för förlorade miljövärden så att syftet med att skydda det berörda området ändå kan tillgodoses, och om regeringen har tillåtit det.¹⁰⁶

5.3.2 Naturreservat Vad gäller naturreservat är det syftet med skyddet som avgör vilka skogsbruks- begränsningar som gäller. Varje natur- reservat har egna föreskrifter för att bevara naturvärden. Läs därför de beslut och föreskrifter som gäller för varje enskilt naturreservat,

eftersom varje naturreservat är unikt.¹⁰⁷

Det krävs synnerliga skäl för att helt eller delvis upphäva beslut om att bilda eller skydda naturreservat.¹⁰⁸ Det krävs särskilda skäl för att meddela dispens från föreskrifterna i naturreservatsbeslut.¹⁰⁹

"Särskilda skäl" är en mycket hög kravnivå som är svår att uppfylla, och "synnerliga skäl" är ännu högre och svårare.¹¹⁰ Synnerliga skäl att upphäva beslut om att bilda naturreservat kan dock finnas till exempel om de naturvärden som beslutet syftade till att skydda inte finns kvar i reservatet längre.¹¹¹

5.4 Vissa beslut om miljöhänsyn i skogen begränsas av den så kallade toleransnivån

Ibland fattar Skogsstyrelsen beslut om naturvårdshänsyn som grundar sig på skogsvårdslagen eller på Skogsstyrelsens föreskrifter i stället för på 12 kap. 6 § miljöbalken.¹¹²

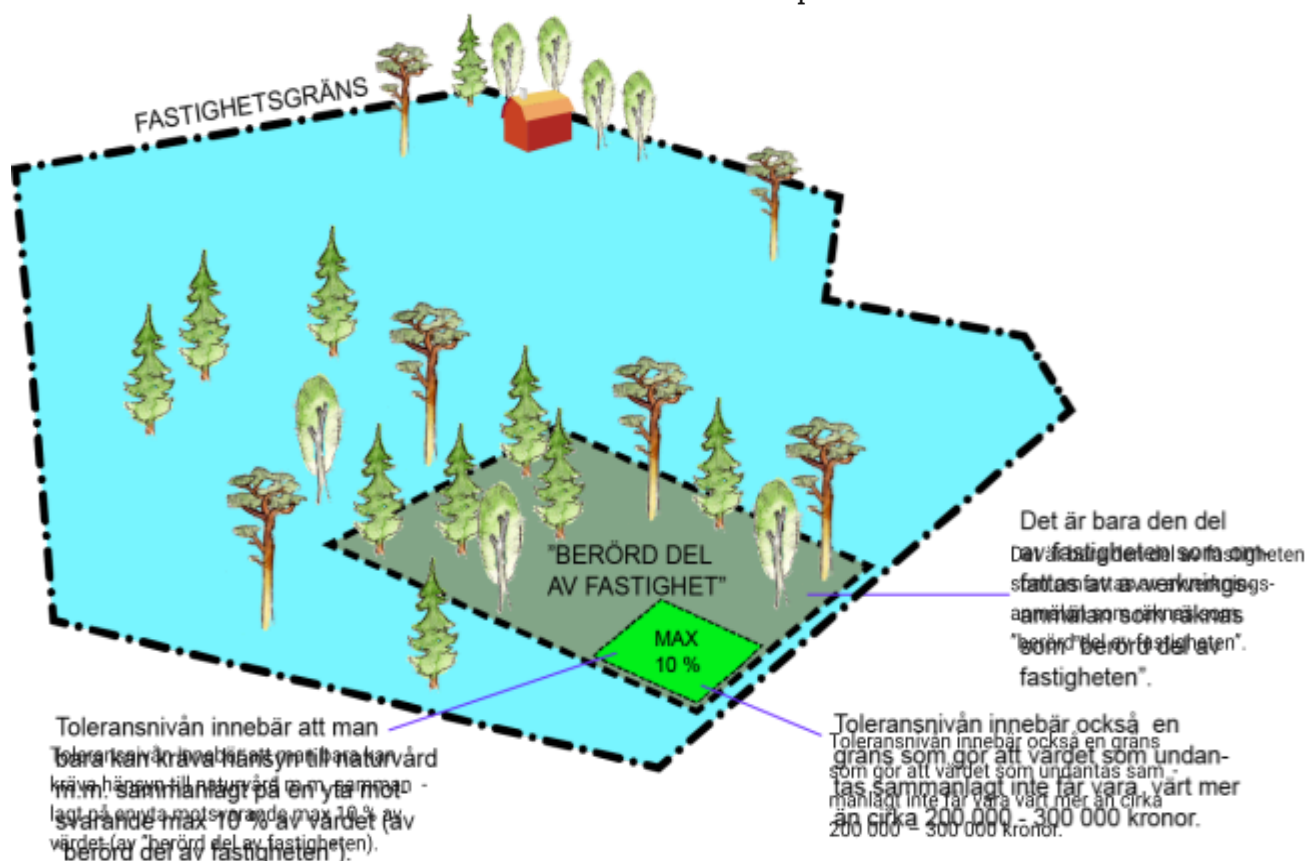
Naturskyddsföreningen kan inte överklaga sådana beslut.¹¹³

Skogsstyrelsens föreskrifter (SKSFS 2011:7) och allmänna råd till skogsvårdslagen innehåller regler om vilken hänsyn som ska tas till naturvärden, kulturmiljövärden och rennäringen vid skötsel av skog. Föreskrifterna är lag och ska följas.¹¹⁴ De allmänna råden i föreskrifterna är rekommendationer om vilka åtgärder som bör vidtas - för att till exempel minska störningar för

känsliga fågelarter - och vilka träd, buskar och döda träd som bör lämnas kvar vid avverkning.

Ett exempel på beslut som fattas enligt skogsvårdslagen och Skogsstyrelsens föreskrifter är förelägganden om att mark- ägare ska vidta försiktighetsåtgärder.¹¹⁵ När Skogsstyrelsen fattar sådana beslut får de inte förelägga att markägaren ska ta hur mycket hänsyn som helst: föreläggandena måste hålla sig inom den så

kallade intrångsbegränsningen.¹¹⁶ Intrångsbegränsningen innebär att Skogsstyrelsen inte får förelägga skogsbrukare att ta så mycket hänsyn att "pågående markanvändning avsevärt försvåras på berörd del av fastigheten".¹¹⁷ Det är den så kallade toleransnivån som sätter gränsen för hur mycket hänsyn en markägare måste tolerera innan pågående mark- användning anses avsevärt försvåras. Reglerna för hur toleransnivån beräknas är komplexa.¹¹⁸

Toleransnivån (i detta exempel vid en avverkning med ett nettovärde för skogsägaren på upp till cirka 250 000 kr) innebär att myndigheterna maximalt kan kräva naturhänsyn till ett sammanlagt värde av tio procent. Vid större avverkningar sjunker procentandelen ytterligare.

Intrångsbegränsningen gäller alltså inte när Skogsstyrelsen fattar beslut enligt 12 kap. 6 § miljöbalken (vilket de oftast gör, till exempel när de fattar beslut som handlar om artskydd), utan bara när de fattar beslut enligt skogsvårdslagen eller Skogsstyrelsens föreskrifter (SKSFS 2011:7) och allmänna råd till skogsvårdslagen.

Vad kan göras om en skogsbruksåtgärd är mot reglerna?

6

När en myndighet fattar beslut om att en skogsbruksåtgärd kan vidtas, kan vissa miljöorganisationer försöka få beslutet upphävt eller ändrat genom att överklaga det. När någon får överklaga ett beslut kallas det också för att den personen eller föreningen har talerätt att överklaga beslutet.

6.1 Miljöorganisationers talerätt

Bestämmelser om miljöorganisationers talerätt finns i miljöbalken¹¹⁹ och dessa bestämmelser baseras på Århuskonventionen.¹²⁰ Alla Naturskyddsföreningens länsförbund och de flesta kretsar uppfyller kraven för att få talerätt enligt 16 kap. 13 § miljöbalken. Först och främst behöver den som överklagar vara en ideell förening eller en annan juridisk person. Det innebär att skogsgrupper som inte är föreningar inte kan överklaga i eget namn, och att privatpersoner har sämre möjlighet att få talerätt än föreningar. Därför

är det bäst att skicka in överklagandet i en förenings namn. Föreningen behöver sedan visa att den har till huvudsakligt ändamål att tillvarata naturskydds- eller miljöskyddsintressen, inte är vinstdrivande, har bedrivit verksamhet i Sverige under minst tre år, och har minst 100 medlemmar eller på annat sätt har allmänhetens stöd.

Århuskonventionen är en FNkonvention som knyter samman frågor om mänskliga rättigheter och miljö. Den handlar i grunden om förhållandet mellan medborgarna och deras regeringar och är därför också ett avtal om myndigheternas skyldigheter, om krav på öppenhet, deltagande och möjlighet att få myndigheters beslut, handlingar och underlåtenheter inom miljöområdet överprövade.¹²¹

Artikel 9.3 i Århuskonventionen har till syfte att säkerställa ett effektivt miljöskydd och ger en rätt att få handlingar och underlåtenheter som strider mot nationell miljölagstiftning prövade av domstol eller av en myndighet. Föreningar och personer som uppfyller vissa kriterier i svensk lag¹²² har enligt artikeln rätt att få både handlingar,

försummelser och beslut prövade. För att artikeln ska vara tillämplig ska den aktuella frågan på något sätt vara relaterad till miljön. Det behöver inte vara fastslaget att det förekommer en handling eller försummelse relaterad till miljön som strider mot nationell lagstiftning, utan det räcker med ett påstående om att så är fallet.¹²³ Domstolarna kräver sällan att Naturskyddsföreningens länsförbund och kretsar visar att de lever upp till lagstiftningens krav. Men det sker ibland och då kan vi behöva skicka in: (1) en tre år gammal verksamhetsberättelse, (2) stadgar, (3) utdrag ur medlemsregistret som visar att föreningen som överklagar har minst 100 medlemmar, samt (4) ett protokoll eller protokollsutdrag som visar att den som undertecknat överklagandet har rätt att teckna föreningens firma. Det sista är viktigt eftersom den som skickat in överklagandet måste vara behörig att företräda föreningen.

De miljöorganisationer som uppfyller kraven i 16 kap. 13 § miljöbalken får rätt att överklaga domar och beslut om tillstånd, godkännande eller dispens enligt miljöbalken, om upphävande av skydd av områden, om tillsyn enligt 10 kap. miljöbalken eller i sådana frågor enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken. Domstolar har dock i rättspraxis kommit fram till att miljöorganisationer kan ha rätt att överklaga fler beslut än så.¹²⁴

När det gäller skog och att skydda skogar från skogsbruksåtgärder som skadar naturen så finns det ett antal olika beslut som miljöorganisationer kan ha rätt att överklaga. Nedan finns några av dem listade.

6.1.1 Överklaga efter avverkningsanmälan

När Skogsstyrelsen handlägger en avverkningsanmälan resulterar det i ett beslut enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.¹²⁵ Skogsstyrelsen kan till exempel besluta att meddela förelägganden eller förbud, eller att inte göra någonting alls (nollbeslut),

vilket innebär att avverkningen får genomföras tidigast sex veckor efter att avverkningsanmälan gjorts.¹²⁶

Det står inte specifikt i lagen att beslut som Skogsstyrelsen har fattat enligt 12 kap. 6 § miljöbalken kan överklagas av miljö- organisationer.¹²⁷ Däremot har domstolspraxis, baserad på Århuskonventionen, slagit fast att miljöorganisationer kan överklaga sådana beslut ändå.¹²⁸ Om Skogsstyrelsen inte har beslutat att hantera en avverkningsanmälan på ett sätt som ni bedömer krävs enligt reglerna om skogsskydd ovan, kan ni alltså överklaga beslutet. Ett sådant överklagande görs till närmaste mark- och miljödomstol.¹²⁹

6.1.2 Överklaga Skogsstyrelsens tillstånd till avverkning i fjällnära skog och ädellövskog

Skogsstyrelsens beslut att ge tillstånd till avverkning enligt skogsvårdslagen kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.¹³⁰ Vem som får överklaga sådana beslut finns det inte några närmare bestämmelser om. Högsta förvaltningsdomstolen har dock i den så kallade Änokdomen¹³¹ fastställt att ett sådant beslut omfattas av artikel 9.3 i Århuskonventionen och att Naturskyddsföreningen ska ha rätt att överklaga det med stöd av 42 § förvaltningslagen¹³² (dåvarande 22 § förvaltningslagen).

6.1.3 Överklaga länsstyrelsens tillstånd till skogsbruk inom Natura 2000-områden, och länsstyrelsens beslut om upphävande av eller dispens inom naturreservat

Länsstyrelsens beslut om tillstånd till skogsbruk inom Natura 2000-områden, samt om upphävande av och dispens inom naturreservat och andra skyddade områden, får överklagas av miljöorganisationer som uppfyller kraven i 16 kap. 13 § miljöbalken. Sådana överklaganden görs till mark- och miljödomstol.¹³³

6.1.4 Överklaga länsstyrelsens beslut om artskyddsdispenser Samma regler gäller här som för länsstyrelsens beslut om inskränkningar av områdesskydd ovan: Länsstyrelsens beslut om artskyddsdispenser får överklagas av miljöorganisationer som uppfyller kraven i 16 kap. 13 § miljöbalken. Sådana överklaganden görs till mark- och miljödomstol.¹³⁴

6.2 Att överklaga: Hur gör en?

6.2.1 Vad ska Naturskyddsföreningen överklaga?

Naturskyddsföreningen har anförtror en generös överklaganderätt, vilket är något vi måste värna om. Föreningen ska inte överklaga för överklagandets skull utan välja ut de mål som är viktiga ur miljösynpunkt.

När det gäller vilka beslut som din krets eller ditt länsförbund ska överklaga, brukar vi framställa urvalet som en tratt där ett litet antal viktiga fall sällas fram (se nedan). Eftersom ett rättsfall kan ta

flera år av återkommande ideellt arbete är det viktigt att välja rätt och inte överklaga i onödan. Avvägningarna kan ibland vara svåra, inte minst då miljöfrågan ibland står mot andra viktiga intressen – som arbetstillfällen i glesbygden.

Alla möjliga beslut

Alla möjliga beslut

6.2.2 Innan överklagande: skaffa er kunskap om den aktuella skogen och om planerade skogsbruksåtgärder

För att kunna klaga på att en skogsbruksåtgärd skadar naturen på ett otillåtet sätt, måste ni veta att en skogsbruksåtgärd kan komma att skada naturen på ett otillåtet sätt. Det betyder dels att ni måste veta vilka skyddade naturvärden som finns i den aktuella skogen. Ni behöver till exempel ha kunskap om fridlysta arter och skogen är områdesskyddad som till exempel ett naturreservat eller ett Natura 2000-område (se avsnitt 5.3.1 och 5.3.2). Ju mer ni vet, desto lättare blir det att argumentera för att skogsbruksåtgärden borde stoppas eller ändras.¹³⁵

Det betyder också att ni måste ha kunskap om eventuella planerade skogsbruksåtgärder som kan påverka skogen. Avverkningsanmälningar är relativt lätta att hålla koll på: det finns tjänster på internet där en kan se och bevaka avverkningsanmälningar i olika områden.¹³⁶ Det

kan vara svårare att få reda på att en skogsbruksåtgärd som inte behöver avverkningsanmälas planeras, till exempel vissa typer av gallringar (se avsnitt 4.3.1). Ni skulle dock kunna få reda på sådana planer om ni till exempel hör något från någon, eller ser snitsling i skogen i ett område som inte är avverkningsanmält.

6.2.3 Innan överklaganden:

begär något av den aktuella

myndigheten När du och din förening har kunskap om en skog, som gör att vissa skogsbruksåtgärder inte borde vidtas där, kan ni skicka in den informationen till myndigheten som handlägger frågan. Information om att det finns fridlysta arter i ett avverkningsanmält område kan till exempel skickas till Skogsstyrelsen (man brukar ge skrivelsen rubriken "hemställan om..."). När ni gör det är det viktigt att också framställa krav på myndigheten, och begära att de meddelar er ett skriftligt beslut om hur de tar ställning till det ni har begärt.

Ni kan till exempel begära att Skogsstyrelsen utövar tillsyn, förbjuder avverkningen, eller kräver anpassningar av skogsbruksåtgärden. Förutom att begära att en skogsbruksåtgärd inte ska ske, kan ni begära att skogsbruket ska ske på ett mer hållbart sätt.¹³⁷ Ni kan till exempel begära att Skogsstyrelsen meddelar ett föreläggande om att skogsbruksåtgärden utförs med en hyggesfri metod i stället för kalhuggning.

Det är viktigt att begära något av Skogsstyrelsen eftersom det, om en inte begär något, kan bli svårare att sedan veta om det

finns något beslut som går att överklaga (se mer i avsnitt 6.2.4). För att kunna överklaga så kallade nollbeslut krävs det till exempel att Skogsstyrelsen har låtit bli att ta ställning till något som ni har begärt, eller beslutat att inte göra det som ni har begärt (se mer i avsnitt 4.3.2 och 6.2.4).

Er begäran behöver också grunda sig på en rättslig regel och någon information om platsen, till exempel på att fridlysta arter i ett avverkningsanmält område riskerar att störas av avverkningen på ett sätt som är i strid med artskyddsförordningens förbud (se avsnitt 5.2.1).

När ni skickar in informationen, begäran och argumentationen om de rättsliga reglerna till Skogsstyrelsen kan det också vara bra att skicka samma dokument till markägaren, eller ett eventuellt ombud. Detta för att minska risken för att mark- ägaren vidtar skogsbruksåtgärden innan hen vet om att den kan vara förbjuden.

Glöm inte att ange avverknings- anmälningsnummer och kontaktuppgifter till er själva.

6.2.4 Utformning av överklagande

För att kunna överklaga en åtgärd, eller uteblivandet av en åtgärd, krävs att det finns någon typ av beslut. Tänk på att även beslut från myndigheter om att inte vidta några åtgärder många gånger går att överklaga. Sådana beslut är så kallade noll- beslut (se avsnitt 4.3.2). Det kan alltså

vara möjligt att överklaga beslut (även per mejl) om att "utreda saken vidare", "skjuta upp beslut", att beslutet "inte är överklagbart", att "myndigheten tagit del av informationen", att "handläggning pågår", att "handläggningen inte är avslutad" och liknande formuleringar. Det avgörande är att myndigheten inte tillgodosett era krav – inte hur de formulerat detta.

Om du vill överklaga ett beslut är det viktigt att komma ihåg följande. I allmänhet har en bara på pricken tre veckor på sig att överklaga. Om beslutet togs en torsdag, behöver en alltså ha fått in överklagandet till myndigheten som fattade beslutet torsdagen 21 dagar senare. Om det rör sig om ett nollbeslut av Skogsstyrelsen enligt 12 kap. 6 § miljöbalken så finns det avgörande från Mark- och miljööverdomstolen som tyder på att ett sådant beslut inte kan uppstå innan sexveckorsperioden har löpt ut.¹³⁸ Ett nollbeslut bör därför inte överklagas inom sexveckorsperioden. Däremot kan ett formriktigt beslut som innehåller förbud eller föreläggande om försiktighetsåtgärder meddelas av Skogsstyrelsen och även överklagas till domstol inom sexveckorsperioden.

Ibland finns det en överklagandehänvisning som bilaga till ett beslut (det ska alltid finnas). Läs den mycket noggrant.

Av överklagandet ska det tydligt framgå vilket beslut som överklagas (beslutets ärendenummer/diarienummer och rubrik), varför beslutet överklagas, vilken ändring av beslutet du vill se samt vem/vilka det är som överklagar.

Överklagandet ska skickas till den myndighet som har fattat det aktuella beslutet men adresseras till den övre instans som ska pröva överklagandet.¹³⁹ Om det rör sig om ett beslut eller nollbeslut av Skogsstyrelsen enligt 12 kap. 6 § miljöbalken (se avsnitt 4.3.2 och 6.1.1), ska du skicka överklagandet till Skogsstyrelsen, men adressera det till en mark- och miljödomstol.¹⁴⁰ Vilken mark- och miljödomstol som är rätt beror på vilken som är närmast det lokala skogsstyrelsekontor som har

fattat beslutet.¹⁴¹ Om det rör sig om ett beslut av Skogsstyrelsen om tillstånd till avverkning enligt skogsvårdslagen är det någon av de tolv förvaltningsrätterna du ska adressera överklagandet till.¹⁴² Vilken förvaltningsdomstol som är rätt hittar du i förordningen om allmänna förvaltningsdomstolars behörighet.¹⁴³

Om den som undertecknar överklagandet för föreningens räkning inte är firmatecknare för föreningen, ska ni komma ihåg att bifoga en fullmakt som säger att undertecknaren har rätt att företräda föreningen. Ett överklagande ska vara förankrat med styrelsen för kretsen eller länsförbundet.

Det kan också vara bra att skicka överklaganden till den som vill vidta skogsbruksåtgärden, alltså det ombud som står på avverkningsanmälan. Detta för att minska risken att markägaren avverkar skogen trots att det finns ett överklagande.

I det fall du inte hinner få in ett komplett överklagande i tid är det viktigt att skicka in en kortare skrivelse med ärendenummer/diarienummer och information om att du överklagar beslutet och att du önskar anstånd på till exempel tre veckor för att komma in med ett utvecklat överklagande. Denna skrivelse måste komma in till beslutsmyndigheten innan överklagandefristen har löpt ut (i regel inom tre veckor från att beslutet fattades). Ett kortare anstånd brukar medges.

Referenser

1. SLU ArtDatabanken. Tillstånd och trender för arter och deras livsmiljöer – rödlistade arter i Sverige 2020. 2020. <https://www.artdatabanken.se/globalassets/ew/subw/artd/6-publikationer/32.-tillstand-och-trender-2020/tillstand-trender.pdf> (Hämtad 2024-05-15). s. 6.
2. Skogsstyrelsen. Levande skogar: Fördjupad utvärdering 2023. 2023. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/om-oss/rapporter/rapporter-20222021202020192018/rapport-2022-12-levande-skogar---fordjupad-utvardering-2023.pdf> (Hämtad 2024-05-15).
3. SCB. Skogsmarken dominerar Sverige. 2019. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/miljo/markanvandning/markanvandningen-i-sverige/pong/statistiknyhet/markanvandningen-i-sverige2/> (Hämtad 2024-05-15).
4. Naturskyddsföreningen. Från mångfald till enfald. 2018. https://cdn.naturskyddsforeningen.se/uploads/2021/05/11103511/Rapport_fran_mangfald_till_enfald_0.pdf (Hämtad 2024-05-15). s. 4-5.
5. Prop. 2009/10:155, s. 182.
6. Prop. 2009/10:155, s. 182.
7. Naturvårdsverket. Precisering av Levande skogar. Sveriges miljömål. 2018. <https://sverigemiljomal.se/miljomalen/levande-skogar/preciseringar-av-levande-skogar/> (Hämtad 2024-05-15).
8. ArtDatabanken. Rödlistade arter i Sverige 2020. 2020. <https://www.artdatabanken.se/globalassets/ew/subw/artd/6-publikationer/31.-rodlista-2020/rodlista-2020.pdf> (Hämtad 2024-05-15). s. 15, 19.
9. Skogsstyrelsen. Levande skogar: Fördjupad utvärdering 2023. 2023. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/om-oss/rapporter/rapporter-20222021202020192018/rapport-2022-12-levande-skogar---fordjupad-utvardering-2023.pdf> (Hämtad 2024-05-15).
10. Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet). Det kallas också ibland för livsmiljödirektivet.
11. Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet).
12. Artikel 2 art- och habitatdirektivet och artikel 2 fågeldirektivet.
13. Artskyddsförordningen (2007:845).
14. Miljöbalken (1998:808).
15. 1 kap. 1 § miljöbalken.16. 1 kap. 1 § miljöbalken.
17. Artskyddsförordningen (2007:845).
18. En skogsbruksåtgärd är till exempel avverkning, hyggesbehandling, beståndsanläggning, beståndsvård, uttag av skogsbränsle, skogsbilvägar, skogsgödsling eller kalkning i skogsmark. Se 2 kap. 10 § 2 och 3 p. miljötillsynsförordningen (2011:13).
19. MÖD 2013:13, MÖD 2018:18 och MÖD 2020:45.
20. Skogsvårdslag (1979:429) och skogsvårdsförordning (1993:1096).
21. 1 § skogsvårdslagen.
22. SOU 2017:81, s. 58.
23. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden i skogsbruket. Version 2.0. 2023. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/riktlinjer-fran-och-med2023-12-01-for-handlaggning-av-artskyddsarenden-i-skogsbruket.pdf> (Hämtad 2024-05-06). s. 49. Skogsstyrelsen måste ta hänsyn till artskyddsförordningen eftersom den är att se som en precisering av de allmänna hänsynsreglerna, enligt bland annat MÖD 2013:13, MÖD 2018:18 och MÖD 2020:45.
24. Skogsstyrelsens statistikdatabas. Avverkningsanmälan: Anmälda föryngringsavverkningar efter Tabellinnehåll, Region, Ägarkategori och År. https://pxweb.skogsstyrelsen.se/pxweb/sv/Skogsstyrelsens%20statistikdatabas/Skogsstyrelsens%20statistikdatabas__Avverkningsanmalan/01_Antal%20och%20areal%20avverkningsanmalningar.px/table/tableViewLayout2/?rxid=03eb67a3-87d7-486d-acce-92fc8082735d (Hämtad 2024-05-07).
25. 14 § skogsvårdslagen.
26. 15 b § skogsvårdsförordningen.
27. 15 c § skogsvårdsförordningen.
28. 15 § andra stycket skogsvårdsförordningen. Fler regler om vad en avverkningsanmälan ska innehålla finns i förordningen om anmälan för samråd (8 §), Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd till skogsvårdslagen och Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om anmälningsskyldighet för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken avseende skogsbruksåtgärder (3 § SKSFS 2013:3).
29. Avverkningsanmälan och ansökan. <https://www.skogsstyrelsen.se/bruka-skog/avverkning/avverkningsanmalan-och-ansokan/> (Hämtad 2024-05-07).
30. 15 § tredje stycket skogsvårdsförordningen.
31. SOU 2017:81, s. 74. Se också till exempel Stora Enso. Skogsaffären steg för steg. <https://forest.storaenso.com/sv-se/for-skogsagare/salja-virke/skogsaffaren-steg-for-steg> (Hämtad 2024-05-24).

32. 14 § skogsvårdslagen. Se också Skogsstyrelsen. När du planerar din avverkning. 2023.
<https://www.skogsstyrelsen.se/bruka-skog/avverkning/> (Hämtad 2024-05-13).
33. 2 kap. 2 § miljöbalken; prop. 1992/93:226, s. 72–73.
34. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden. 2023.
<https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/riktlinjer-fran-och-med-2023-12-01-for-handlaggning-av-artskyddsaren-den-i-skogsbruket.pdf> (Hämtad 2024-05-07), s. 72.
35. 6 § första stycket förordningen (1998:904) om anmälan om samråd.
36. 2 kap. 10 § 2 miljötillsynsförordningen (2011:13). En skogsbruksåtgärd är till exempel avverkning, hyggesbehandling, beståndsanläggning, beståndsvård, uttag av skogsbränsle, skogsbilvägar, skogsgödning och kalkning i skogsmark.
37. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden i skogsbruket. Version 2.0. 2023.
<https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/riktlinjer-fran-och-med-2023-12-01-for-handlaggning-av-artskyddsaren-den-i-skogsbruket.pdf> (Hämtad 2024-05-03). s. 50-51.
38. 2 kap. 8 § 9 miljötillsynsförordningen.
39. 14 § skogsvårdslagen; 26 kap. 9 § miljöbalken. Se också Skogsstyrelsen. När du planerar din avverkning. 2023.
<https://www.skogsstyrelsen.se/bruka-skog/avverkning/> (Hämtad 2024-05-13); Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden. 2023.
<https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/riktlinjer-fran-och-med-2023-12-01-for-handlaggning-av-artskyddsaren-den-i-skogsbruket.pdf> (Hämtad 2024-05-07), s. 72.
40. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden. 2023.
<https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/riktlinjer-fran-och-med-2023-12-01-for-handlaggning-av-artskyddsaren-den-i-skogsbruket.pdf> (Hämtad 2024-05-07), s. 72.
41. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden. 2023.
<https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/riktlinjer-fran-och-med-2023-12-01-for-handlaggning-av-artskyddsaren-den-i-skogsbruket.pdf> (Hämtad 2024-05-13), s. 18; Skogsstyrelsens statistikdatabas. Avverkningsanmälan: Anmälda föryngringsavverkningar efter Tabellinnehåll, Region, Ägarkategori och År. https://pxweb.skogsstyrelsen.se/pxweb/sv/Skogsstyrelsens%20statistikdatabas/Skogsstyrelsens%20statistikdatabas__Avverkningsanmalan/01_Antal%20och%20areal%20avverkningsanmalningar.px/table/tableViewLayout2/?rxid=03eb67a3-87d7-486d-acce-92fc8082735d (Hämtad 2024-05-07).
42. 6 § förordning (1998:904) om anmälan för samråd; MÖD 2021:11; Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden i skogsbruket. Version 2.0. 2023.
<https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/riktlinjer-fran-och-med-2023-12-01-for-handlaggning-av-artskyddsaren-den-i-skogsbruket.pdf> (Hämtad 2024-05-06), s. 57.
43. 7 § förordning (1998:904) om anmälan för samråd; 4-10 (men särskilt 4) §§ Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om anmälningsskyldighet för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken avseende skogsbruksåtgärder (SKSFS 2013:3). Jfr med 14 § skogsvårdslagen; 15 § skogsvårdsförordningen.
44. Mark- och miljödomstolen i Nackas dom den 8 december 2023 i mål nr M 8149–23 och dom den 15 januari 2024 i mål nr M 5513–23. Observera att domarna är från en underinstans och därmed har ett begränsat prejudikatvärde (det vill säga inte är särskilt vägledande för andra domstolar).
45. 12 kap. 6 § miljöbalken.
46. Naturvårdsverkets allmänna råd om anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken (NFS 2001:15), allmänna råd till 12 kap. 6 § första stycket MB.
47. 6 § förordning (1998:904) om anmälan för samråd; MÖD 2021:11; Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden i skogsbruket. Version 2.0. 2023.
<https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/riktlinjer-fran-och-med-2023-12-01-for-handlaggning-av-artskyddsaren-den-i-skogsbruket.pdf> (Hämtad 2024-05-06), s. 57.
48. 12 kap. 6 § miljöbalken; 2 kap. 10 § miljötillsynsförordningen; 6 § förordning (1998:904) om anmälan för samråd; MÖD 2021:11; Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden i skogsbruket. Version 2.0. 2023.
<https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/riktlinjer-franoch-med-2023-12-01-for-handlaggning-av-artskyddsaren-den-i-skogsbruket.pdf> (Hämtad 2024-05-06), s. 57.
49. 12 kap. 6 § miljöbalken.
50. 2 kap. 1 § miljöbalken.
51. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden i skogsbruket. Version 2.0. 2023.
<https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/riktlinjer-fran-och-med-2023-12-01-for-handlaggning-av-artskyddsaren-den-i-skogsbruket.pdf> (Hämtad 2024-05-06), s. 74.
52. Skogsstyrelsen. Årsredovisning 2023. 2023.
<https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/om-oss/var-verksamhet/arsredovisning/arsredovisning-2023.pdf> (Hämtad 2024-05-13), s. 72; Carlén, Linnea och Forssblad, Mari. Extremt ovanligt att Skogsstyrelsen stoppar föryngringsavverkningar. SVT. 2021-03-28.
<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/extremt-ovanligt-att-skogsstyrelsen-stoppar-avverkningar> (Hämtad 2024-05-13).
53. Naturskyddsföreningen och Skydda skogen. Rapport från Forskningsresan i Naturvårdens Utmarker 2022. 2022.
<https://skyddaskogen.se/wp-content/uploads/2022/12/forskningsresan-2022.pdf> (Hämtad 2024-05-13), s. 7.
54. 12 kap. 6 § tredje stycket miljöbalken.
55. 29 kap. 4 § 1 g p. miljöbalken.

56. Handbok 2001:6, Anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, Naturvårdsverket, s. 28–29; Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden i skogsbruket. Version 2.0. 2023. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/riktlinjer-fran-och-med-2023-12-01-for-handlaggning-av-artskyddsaren-den-i-skogsbruket.pdf> (Hämtad 2024-05-06). s. 71 f.
57. 12 kap. 6 § miljöbalken. Se också 35 § skogsvårdslagen.
58. Skogsstyrelsen. Bra att veta om Skogsstyrelsens tillsyn. 2024. <https://www.skogsstyrelsen.se/lag-och-tillsyn/tillsyn/> (Hämtad 2024-05-03); Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden i skogsbruket. Version 2.0. 2023. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/riktlinjer-fran-och-med-2023-12-01-for-handlaggning-av-artskyddsaren-den-i-skogsbruket.pdf> (Hämtad 2024-05-06). s. 55 f.
59. Skogsstyrelsen. Årsredovisning 2023. 2023. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/om-oss/var-verksamhet/arsredovisning/arsredovisning-2023.pdf> (Hämtad 2024-05-13). s. 71 och 74.
60. MÖD 2020:45 och MÖD 2021:11.
61. 15 och 27 §§ skogsvårdslagen.
62. 15 och 27 §§ skogsvårdslagen.
63. 2 b § skogsvårdslagen.
64. 16 § skogsvårdslagen. 65. 18 § skogsvårdslagen.
66. 18 b § skogsvårdslagen.
67. 15 a § skogsvårdslagen.
68. 23 § skogsvårdslagen.
69. 22 § skogsvårdslagen.
70. 25 och 26 §§ skogsvårdslagen.
71. 15 a § skogsvårdslagen.
72. 7 kap. 28 a § miljöbalken.
73. Naturvårdsverket. Förutsättningar för provningar och tillsyn i Natura 2000-områden. Bromma: Naturvårdsverket, 2017. <https://www.naturvardsverket.se/4ac2ce/globalassets/media/publikationer-pdf/0100/978-91-620-0180-3.pdf> (hämtad 2024-05-13). s. 70.
74. Mark- och miljööverdomstolens dom den 20 juni 2012 i mål nr M 9438–11 "Halltorps hage"; Naturvårdsverket. Förutsättningar för provningar och tillsyn i Natura 2000-områden. Bromma: Naturvårdsverket, 2017. <https://www.naturvardsverket.se/4ac2ce/globalassets/media/publikationer-pdf/0100/978-91-620-0180-3.pdf> (hämtad 2024-05-13). s. 72.
75. Naturvårdsverket. Arbetet med Natura 2000. 2024. <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/skyddad-natur/sa-bildas-skyddade-omraden/arbetet-med-natura-2000> (Hämtad 2024-05-14).
76. 2 kap. 3 § miljöbalken.
77. Naturvårdsverket. Förutsättningar för provningar och tillsyn i Natura 2000-områden. Bromma: Naturvårdsverket, 2017. <https://www.naturvardsverket.se/4ac2ce/globalassets/media/publikationer-pdf/0100/978-91-620-0180-3.pdf> (hämtad 2024-05-13). s. 71.
78. Naturvårdsverket. Förutsättningar för provningar och tillsyn i Natura 2000-områden. Bromma: Naturvårdsverket, 2017. <https://www.naturvardsverket.se/4ac2ce/globalassets/media/publikationer-pdf/0100/978-91-620-0180-3.pdf> (hämtad 2024-05-13). s. 71.
79. 19 kap. 6 §, 6 kap. 20 § första stycket 1 p. och 6 kap. 28 § miljöbalken.
80. 7 kap. 29 b § miljöbalken.
81. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden i skogsbruket. Version 2.0. 2023. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/riktlinjer-fran-och-med-2023-12-01-for-handlaggning-av-artskyddsaren-den-i-skogsbruket.pdf> (Hämtad 2024-05-06). s. 17.
82. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden i skogsbruket. Version 2.0. 2023. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/riktlinjer-fran-och-med-2023-12-01-for-handlaggning-av-artskyddsaren-den-i-skogsbruket.pdf> (Hämtad 2024-05-06). s. 19.
83. 2 kap. 7 § miljöbalken.
84. "N" betyder att arten har ett strikt skydd genom att finnas i listan i bilaga 4 till EU:s art- och habitatdirektiv, "n" betyder att arten är skyddad av svenska regler eller i andra bilagor till art- och habitatdirektivet.
85. 4 a § artskyddsförordningen.
86. Bilaga 1 artskyddsförordningen.
87. EU-domstolens dom den 4 mars 2021, Föreningen Skydda skogen, C-473/19 och C-474/19. p. 57, 61, 78 och 86.
88. EU-domstolens dom den 4 mars 2021, Föreningen Skydda skogen, C-473/19 och C-474/19. p. 53; EU-domstolens dom den 2 mars 2023, Kommissionen mot Polen, C-432/21, p. 78; EU-domstolens dom den 30 januari 2002, Kommissionen mot Grekland (Caretta caretta), C-103/00, p. 36.
89. 6 § artskyddsförordningen. 90. 4 § artskyddsförordningen.
91. EU-domstolens dom den 4 mars 2021, Föreningen Skydda skogen, C-473/19 och C-474/19. p. 45.

92. 4 § 4 p. artskyddsförordningen.
93. 4 § 1-2 p. artskyddsförordningen; EU-domstolens dom den 4 mars 2021, Föreningen Skydda skogen, C-473/19 och C-474/19, p. 48; förordningsmotiv till förordning om ändring i artskyddsförordningen (2007:845), Fm 2022:5, s. 4. 94. Begäran om förhandsavgörande från EU-domstolen, i mål C-748/23 och C-131/24; förordningsmotiv till förordning om ändring i artskyddsförordningen (2007:845), Fm 2022:5, s. 4.
95. "N" betyder att arten har ett strikt skydd genom att finnas upptagen i listan i bilaga 4 till EU:s art- och habitatdirektiv.
96. 7 § artskyddsförordningen.
97. Bilaga 1 artskyddsförordningen.
98. 8 § artskyddsförordningen. 99. 9 § artskyddsförordningen.
100. Bilaga 2 artskyddsförordningen.
101. 14 och 15 §§ artskyddsförordningen.
102. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden i skogsbruket. Version 2.0. 2023. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/riktlinjer-fran-och-med-2023-12-01-for-handlaggning-av-artskyddsarenden-i-skogsbruket.pdf> (Hämtad 2024-05-06). s. 38-40. 103. Mark- och miljööverdomstolens dom MÖD 2024:6; Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden i skogsbruket. Version 2.0. 2023. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/riktlinjer-fran-och-med-2023-12-01-for-handlaggning-av-artskyddsarenden-iskogsbruket.pdf> (Hämtad 2024-05-06). s. 38.
104. Genom det så kallade Bombmurklemålet, MÖD 2017:7. Men MÖD 2024:6 (knäroten i Dalarna) innebär att Bombmurklemålet inte längre är relevant, till följd av rättspraxis från Högsta domstolen (NJA 2023 s. 291, "Tjäderspelet i Malsättra").
105. 7 kap. 28 b § miljöbalken.
106. 7 kap. 29 § miljöbalken.
107. Naturvårdsverket. Naturreservat. 2024. <https://www.naturvardsverket.se/Var-natur/Skyddad-natur/Naturreservat/> (Hämtad 2024-05-03).
108. 7 kap. 4-7 §§ miljöbalken.
109. 7 kap. 7 § andra stycket miljöbalken.
110. Naturvårdsverket. Hantering av gällande beslut. 2023. <https://www.naturvardsverket.se/4acea0/globalassets/vagledning/skyddad-natur/naturreservat/processen/dokument/hantering-gallande-beslut-2023.pdf> (Hämtad 2024-05-13). s. 7.
111. Naturvårdsverket. Hantering av gällande beslut. 2023. <https://www.naturvardsverket.se/4acea0/globalassets/vagledning/skyddad-natur/naturreservat/processen/dokument/hantering-gallande-beslut-2023.pdf> (Hämtad 2024-05-13). s. 8.
112. 30 och 35 § skogsvårdslagen; Skogsstyrelsens föreskrifter (SKSFS 2011:7) och allmänna råd till skogsvårdslagen.
113. HFD 2020 ref. 12.
114. 30 § skogsvårdslagen.
115. Se 7 kap. 20-22 §§ Skogsstyrelsens föreskrifter (SKSFS 2011:7) och allmänna råd till skogsvårdslagen, och de allmänna råden till 7 kap. 21 §.
116. 30 § tredje stycket skogsvårdslagen; Bostadsutskottets betänkande 1986/87:1, Om en ny Plan- och bygglag, sidan 144.
117. 30 § tredje stycket skogsvårdslagen; Bostadsutskottets betänkande 1986/87:1, Om en ny Plan- och bygglag, sidan 144.
118. Se också Skogsstyrelsen. Miljöhänsyn som ska tas enligt skogsvårdslagen. 2023. <https://www.skogsstyrelsen.se/lag-och-tillsyn/skogsvardslagen/miljohansyn-som-maste-tas/> (Hämtad 2024-05-14).
119. 16 kap. 13 § miljöbalken.
120. Konvention om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning avseende miljöfrågor, SÖ 2005:28. 121. Naturvårdsverket. Århuskonventionen. 2023. <https://www.naturvardsverket.se/om-miljoarbetet/internationellt-miljoarbete/internationella-miljokonventioner/arhuskonventionen/> (Hämtad 2024-05-07).
122. Främst finns dessa kriterier i 16 kap. 13 § miljöbalken.
123. HFD 2014 ref. 8; United Nations Economic Commission for Europe. The Aarhus Convention: An Implementation Guide. 2014. https://unece.org/DAM/env/pp/Publications/Aarhus_Implementation_Guide_interactive_eng.pdf (Hämtad 2024-05-14). s. 197.
124. Se bland annat avsnitt 6.1.1 nedan. Miljöorganisationer har också till exempel ansetts ha rätt att överklaga tillsynsbeslut som har koppling till beslut om tillstånd eller dispens (se till exempel MÖD 2015:17 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 8 september 2016 i mål nr M 3574-16).
125. MÖD 2020:45 och MÖD 2021:11.
126. 12 kap. 6 § miljöbalken.
127. 16 kap. 13 § miljöbalken.
128. MÖD 2020:45 och MÖD 2021:11.
129. 21 kap. 1 § andra stycket miljöbalken; MÖD 2021:11; 3 kap. 1 § femte stycket lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar.
130. 40 § skogsvårdslagen.
131. HFD 2014 ref. 8.
132. Förvaltningslag (2017:900).
133. 19 kap. 1 § tredje stycket; 21 kap. 1 § andra stycket miljöbalken. 134. 19 kap. 1 § tredje stycket; 21 kap. 1 § andra stycket miljöbalken.

135. Det är den som vill vidta en skogsbruksåtgärd, och inte ideella naturvårdare, som har ett lagstadgat krav på sig att ha kunskap om den skog hen vill bruka, enligt 2 kap. 2 § miljöbalken. Ansvaret för att skaffa sig kunskap om skyddade naturvärden i skogen ligger alltså egentligen på den som vill bruka den. Däremot kan det bli lättare att kräva att en skogsbrukare skaffar sig kunskap om skyddade naturvärden, och sen skyddar dem, om ni först kan visa myndigheter och domstolar att det finns skyddade naturvärden i den aktuella skogen.
136. Se till exempel <https://avverkningskoll.se/> och <https://www.skogsmonitor.se/>.
137. Jfr EU-domstolens dom den 4 mars 2021 i mål C-473/19 och C-474/19, Skydda skogen, p. 70.
138. Se dom från Mark- och miljööverdomstolen den 2 oktober 2024 i mål M 2950-24.
139. 43 § förvaltningslagen.
140. 21 kap. 1 § andra stycket miljöbalken.
141. 3 kap. 1 § femte stycket lagen om mark- och miljödomstolar. Se även: www.domstol.se/amnen/mark-och-miljo/introduktion-till-mark-och-miljodomstolen/har-finns-vi/ 142. 40 § skogsvårdslagen.
143. Förordning (1977:937) om allmänna förvaltningsdomstolars behörighet m.m.

Naturskyddsföreningen är Sveriges största miljöorganisation och en folkrörelse som sedan 1909 står upp för naturen. Vi sprider kunskap, bildar opinion och påverkar beslutsfattare – lokalt, nationellt och globalt. Klimat, skog, jordbruk, miljögifter, vatten, hav och hållbar konsumtion är våra viktigaste arbetsområden. Bra Miljöval är vår miljömärkning och Sveriges Natur vår medlemstidning.

Välkommen att bli medlem, engagera dig eller skänk en gåva. Tillsammans har vi kraft att förändra.

PG 90 19 09-2

Naturskyddsföreningen

Åsögatan 115
Box 4625, SE-116 91 Stockholm,
Sweden

+46 (0)8 702 65 00 www.naturskyddsföreningen.se